

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย

นายวรวิทย์ จำลองนาค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2362-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN STATE AND MONOPOLY CAPITAL IN THE
CONTEXT OF THAI POLITICAL ECONOMY

Mr. Worrawoot Jumlongnark

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Science

Department of Government

Faculty of Political Science

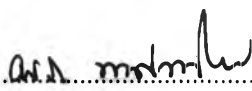
Chulalongkorn University

Academic Year 2005

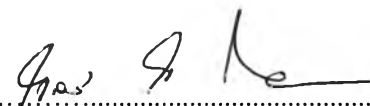
ISBN 974-53-2362-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย
โดย นายวรวิทย์ จำลองนาค
สาขาวิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..........คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..........ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ใจลส์ ใจ อึ้งภากรณ์)

..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี)

..........กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

นายวรวิทย์ จำลองนาค : ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย (THE RELATIONSHIP BETWEEN STATE AND MONOPOLY CAPITAL IN THE CONTEXT OF THAI POLITICAL ECONOMY) อ.ที่ปรึกษา : ศ.ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี ; 199 หน้า.ISBN 974-53-2362-4.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนของไทยในยุคปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนายทุนไทยในการเข้าไปมีบทบาทต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหรือลักษณะของรัฐไทยในปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ(State Monopoly Capitalism) กล่าวคือ กลุ่มทุนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มทุนผูกขาดใช้วิธียึดอำนาจรัฐ โดยตรงผ่านการจัดตั้งพรรคการเมือง และแข่งขันในการเลือกตั้งเพื่อจัดตั้งรัฐบาล แล้วใช้นโยบายของรัฐบาลเป็นไปเพื่อเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มทุนดังกล่าว ซึ่งการใช้อำนาจรัฐเพื่อเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มทุนผูกขาดมีลักษณะ 2 รูปแบบ คือ การใช้กระบวนการเชิงนโยบายของรัฐในลักษณะของการทับซ้อนของผลประโยชน์(Conflict of Interest) และการใช้มาตรการทางกฎหมายในกีดกันการแข่งขันของกลุ่มทุนอื่นๆและปกป้องผลประโยชน์สำหรับกลุ่มตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อเป้าหมายในการคงรักษาผลประโยชน์สูงสุดของกลุ่มทุนผูกขาดดังกล่าว

ภาควิชา.....การปกครอง....
สาขาวิชา.....การปกครอง....
ปีการศึกษา...2548.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4681158524 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD : STATE/ MONOPOLY CAPITAL /STATE MONOPOLY CAPITALISM

WORRAWOOT JUMLONGNARK : THE RELATIONSHIP BETWEEN STATE AND MONOPOLY CAPITAL IN THE CONTEXT OF THAI POLITICAL ECONOMY.

THESIS ADVISOR: PROF.ANUSORN LIMMANEE, Ph.D., 199 pp.

ISBN 974-53-2362-4.

This thesis aims to study the current relationship between the Thai state and the capital in policy process.

It is found that the relationship has recently turned to be what Marxists call “state monopoly capitalism”. Through a newly founded political party and subsequent elections, a group of monopoly capitalists took over the state and consequently applied government policies for its own benefit. Such exploitation of state power takes two forms. Firstly, making and implementing policies in response to its interests. Secondly, employing legal measures to deprive other groups of any competitions and protect its own interests.

DepartmentGovernment.....

Field of Study...Government.....

Academic year...2005.....

Student’s signature.....*W. Jumlongnark*.....

Advisor’s signature.....*Anusorn Limmanee*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตั้งแต่การเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์จวบจนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จ และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ใจลส์ ใจ อึ้งภากรณ์ และ อาจารย์ ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง ที่ท่านได้ สละเวลาอันมีค่าในการตรวจวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดและยังได้ร่วมเป็นประธานและ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อีกทั้งขอขอบคุณ เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ กัลยาณมิตรผู้ช่วยเหลือในการเสนอแนะ ความคิดให้ในแง่มุมต่างๆ ขอขอบคุณอาจารย์ธานี ชัยวัฒน์ อาจารย์ประจำคณะ เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ช่วยให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยเหลือหลอมให้ลูกศิษย์คนหนึ่งได้มีโอกาสค้นหาตนเอง และนำทางไปสู่การบรรลุจุดหมายตามที่ตั้งใจไว้ ตลอดระยะเวลาเกือบ 7 ปีต่อเนื่องในการศึกษาค้นคว้าในคณะรัฐศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรี และ โท อีกทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดรัฐศาสตร์ รวมทั้งหอสมุดกลาง ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้เอื้ออำนวยความสะดวกในค้นหาเอกสาร หนังสือ และข้อมูลต่างๆ ซึ่งองค์ประกอบ สำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ สุดท้ายแต่ยังไม่ท้ายสุด ขอขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมรุ่นปริญญาโท ภาควิชาการปกครองทุกท่านที่คอยให้กำลังใจตลอดมา ตั้งแต่วันแรก จวบจนวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผลิตผลอันดีที่ก่อเกิดขึ้นระหว่างการศึกษาและยังประโยชน์อันพึงมี ให้แก่สังคม ขอขอบคุณงามความคิดดังกล่าวให้แก่พ่อและแม่ ผู้ให้กำลังใจและทรัพยากรที่มีค่าให้แก่ลูกคนนี้ ถึงแม้จะมีอุปสรรคมากมายนานับประการแต่ พ่อและแม่ก็ไม่เคยทอดทิ้งที่จะ ผลักดันให้ลูกประสบความสำเร็จตามที่ลูกต้องการ และขอขอบคุณกำลังใจจากน้องๆ ที่ยินดี กับความสำเร็จของพี่ด้วยความจริงใจ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนผัง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	17
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	17
สมมติฐาน.....	17
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	17
ระเบียบวิธีการศึกษา.....	17
หน่วยที่ใช้ในการศึกษา.....	18
เนื้อหาในการศึกษา.....	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวคิด.....	19
ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาด.....	24
ลักษณะของทฤษฎีทุนนิยมผูกขาด.....	28
ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ.....	30
ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐในมุมมองต่างๆ.....	35
การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐ ของระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ.....	38
กรอบการวิเคราะห์.....	40
สรุปท้ายบท.....	42
บทที่ 3 พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนของไทย.....	44
พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชนชั้นนายทุนไทย.....	44
ประวัติศาสตร์พัฒนาการของกลุ่มของไทย.....	46
ระยะที่หนึ่ง พ.ศ. 2398-2475.....	46
ระยะที่สอง พ.ศ. 2475-2500.....	48

	ระยะที่สาม พ.ศ. 2500-2530.....	51
	ระยะที่สี่ พ.ศ.2530-2540.....	57
	ระยะที่ห้า พ.ศ.2540-ปัจจุบัน.....	68
	ขนาดของธุรกิจผูกขาดในประเทศไทย.....	72
	สรุปท้ายบท.....	74
บทที่ 4	ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับทุนผูกขาด.....	75
	ลักษณะของการเมืองไทยในปัจจุบัน.....	75
	การเริ่มต้นเข้ามามีบทบาททางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร.....	75
	ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนผูกขาดกับพรรคไทยรักไทย.....	81
	รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรของพรรคไทยรักไทย.....	90
	รัฐบาลพรรคไทยรักไทย.....	95
	ปัจจัยของการประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งสมัยที่ 2 ของพรรคไทยรักไทย.....	106
	รัฐบาลทักษิณ 2.....	109
	การจัดระเบียบพรรค.....	113
	สรุปท้ายบท.....	115
บทที่ 5	สายสัมพันธ์ทางการเมืองกับนโยบายรัฐที่เอื้อต่อกลุ่มทุนผูกขาด.....	117
	อุตสาหกรรมโทรศัพท์เคลื่อนที่.....	122
	นโยบายของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรที่เอื้อต่อผลประโยชน์ กลุ่มทุนโทรศัพท์เคลื่อนที่.....	128
	อุตสาหกรรมดาวเทียมสื่อสาร.....	129
	ลักษณะของอุตสาหกรรมดาวเทียมสื่อสาร.....	134
	ตลาดภายในประเทศของอุตสาหกรรมดาวเทียม.....	135
	ตลาดต่างประเทศของอุตสาหกรรมดาวเทียม.....	136
	นโยบายของรัฐและผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมดาวเทียมสื่อสาร.....	137
	อุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์.....	142
	การแทรกแซงการทำงานสื่อโดยกลุ่มทุน.....	152
	การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อเอื้อต่อผลประโยชน์ต่อกลุ่มทุนผูกขาด.....	154
	ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายหลังการขึ้นมามีอำนาจของกลุ่มทุนผูกขาด.....	161
	สรุปท้ายบท.....	166
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	167
	ลักษณะของกลุ่มทุนในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทยในปัจจุบัน.....	167
	ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนกับอำนาจรัฐไทย.....	168

การเข้าไปมีบทบาทของกลุ่มทุนผูกขาดต่อการตัดสินใจในนโยบายของรัฐ.....	169
ผลกระทบที่เกิดจากการเข้าไปมีบทบาทกำหนดนโยบายรัฐ ของกลุ่มทุนผูกขาดในปัจจุบัน.....	171
ข้อเสนอแนะ.....	172
รายการอ้างอิง.....	173
ภาคผนวก.....	183
พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542.....	184
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	199

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 พื้นฐานอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ร้อยละ).....	54
3.2 แสดงธุรกิจในเครือของบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน).....	63
3.3 มูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัทโทรคมนาคมไทยระหว่างปี 2539-2545(ล้านบาท).....	70
3.4 ตัวอย่างรายชื่อและพฤติกรรมทางการแข่งขันของบริษัทเอกชนที่อาจจะ มีอำนาจเหนือตลาด(ส่วนแบ่งตลาดมากกว่า 33.33%) (หมวดสื่อสาร โทรคมนาคม).....	72
4.1 แสดงสัญญาสัมปทานของกลุ่มชินวัตรทำร่วมกับรัฐบาล ปี 2531-2534.....	79
4.2 ผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม 2546.....	95
4.3 พรรคร่วมรัฐบาลในคณะรัฐบาลของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร 17 กุมภาพันธ์ 2544.....	96
4.4 จำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณจำแนกตามพรรคที่สังกัด 17กุมภาพันธ์ 2544.....	98
4.5จำนวนรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณสังกัดพรรคไทยรักไทย จำแนกตามกลุ่ม 17 กุมภาพันธ์ 2544.....	101
4.6รัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ สังกัดพรรคไทยรักไทยจำแนกตามกลุ่มทุน และกลุ่มการเมือง 17 กุมภาพันธ์ 2544.....	102
4.7 แสดงจำนวน ส.ส.ทั้งระบบแบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้ง วันที่ 6 มกราคม 2548.....	106
4.8 เปรียบเทียบคะแนนระบบบัญชีรายชื่อกับจำนวนสมาชิกพรรค.....	107
4.9 เปรียบเทียบคะแนนระบบบัญชีรายชื่อกับจำนวนสมาชิกพรรค ในการเลือกตั้งปี 2544 กับปี 2548.....	108
5.1 แสดงความเห็นชอบและการแก้ไขสัญญาสัมปทานโทรคมนาคม ในรัฐบาลชุดต่างๆ ตั้งแต่ปี 2531-2545.....	117
5.2 รายชื่อและสัดส่วนผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน).....	121
5.3 แสดงผลประกอบการของบริษัทชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน)(ล้านบาท).....	122
5.4 แสดงรายชื่อผู้ถือหุ้นใหญ่และสัดส่วนในบริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด.....	124
5.5 แสดงผลประกอบการของบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด(มหาชน)(ล้านบาท).....	125
5.6 ผู้ให้สัมปทานและบริษัทที่ได้รับสัมปทานในอุตสาหกรรมโทรศัพท์เคลื่อนที่.....	126
5.7 แสดงจำนวนเลขหมายของผู้ใช้บริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่แต่ละระบบ.....	126
5.8 รายชื่อผู้ถือหุ้นใหญ่และสัดส่วนของบริษัท ชิน แชนเทลไลท์ จำกัด(มหาชน).....	131
5.9 สถานที่ตั้งเกตเวย์ของไอพีสตาร์ภายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	132

5.10 คู่แข่งสำคัญของบริษัท จีน แซทเทลไลท์ จำกัด(มหาชน).....	133
5.11 ผลประกอบการของบริษัทจีน แซทเทลไลท์ จำกัด(มหาชน) (ล้านบาท).....	133
5.12 แหล่งที่มาของรายได้ของบริษัท จีน แซทเทลไลท์ จำกัด(มหาชน).....	135
5.13 จำนวนผู้ใช้บริการของ iPSTAR จำแนกตามประเทศ.....	141
5.14 รายชื่อผู้ถือหุ้นและสัดส่วนของบริษัทไอทีวี จำกัด(มหาชน).....	144
5.15 ผลประกอบการของบริษัท ไอทีวี จำกัด(มหาชน)(ล้านบาท).....	145
5.16 ส่วนแบ่งตลาดในอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ปี พ.ศ.2545.....	146
5.17 ส่วนแบ่งตลาดของรายจ่ายผ่านสื่อโทรทัศน์(ล้านบาท).....	148
5.18 ข้อมูลสัมปทานของสื่อโทรทัศน์แต่ละสถานี(พ.ศ.2547).....	150
5.19 สัดส่วนผู้ถือหุ้นชาวต่างชาติของบริษัทในอุตสาหกรรมโทรศัพท์เคลื่อนที่ปี พ.ศ.2545 ...	157
5.20 มูลค่าหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ของตระกูลชินวัตรและตระกูลคามาพงษ์.....	162
5.21 ตารางจำนวนหุ้นของคนในครอบครัวผู้มีอำนาจและส่วนต่าง ผลประโยชน์ที่ได้รับ ในระยะเวลา 3 ปี ของการบริหารงานโดยรัฐบาลทักษิณ.....	164

สารบัญแนผนผ้ง

แผนผ้งที่	หน้า
2.1 แบนจ้าลองระบบทุนนิยมผูกขาคครอบครองอ้านาจร้ฐ.....	41
5.1 โครงสร้างการจ้ดองค้กรพรคไทยรักไทย.....	91